JAAKKO AUTIO

TILALLISEN KUUNTELEMISEN ARKKITEHTUUREJA II

Kaiuttimen paino

2026

jaakkoautio.com

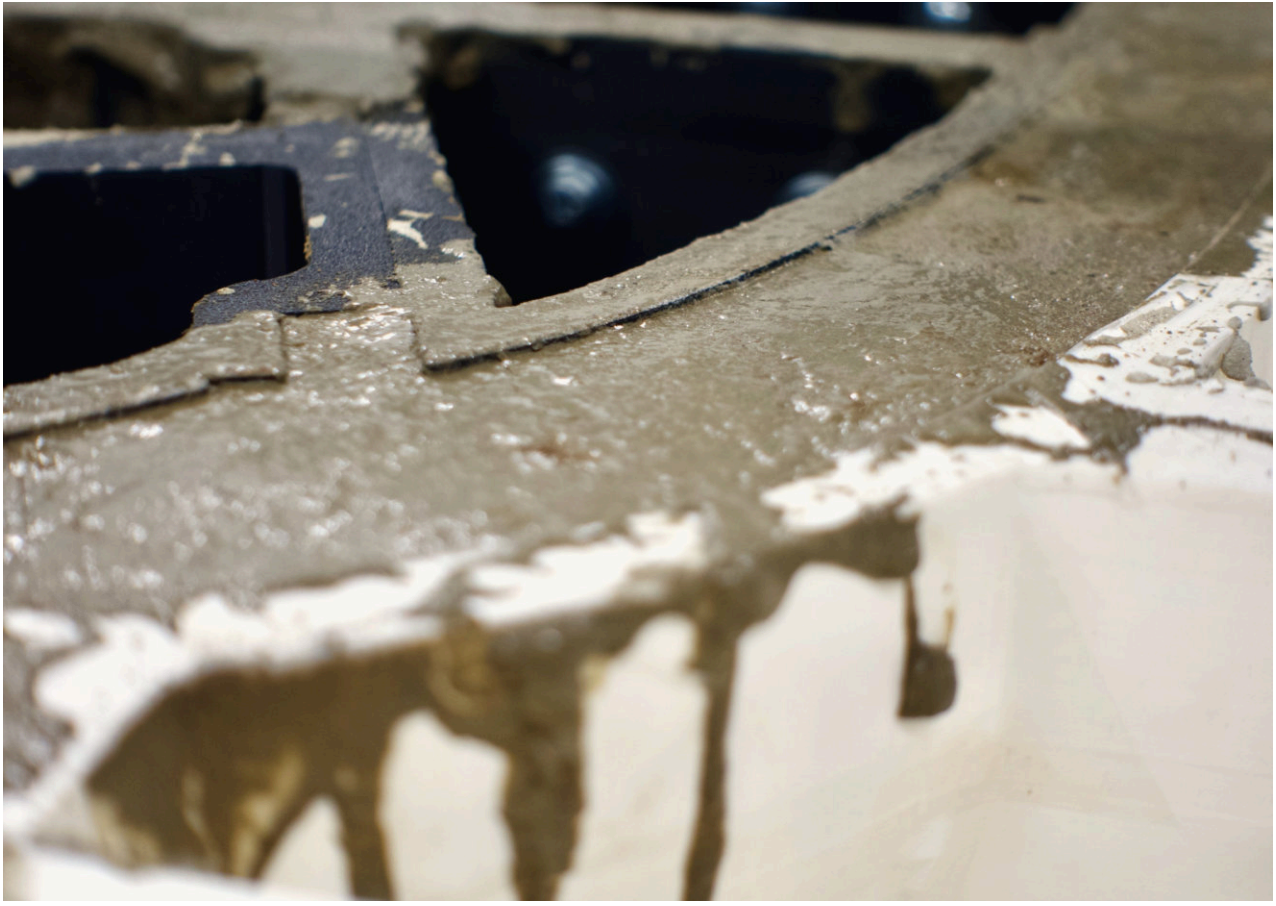

TILALLISEN KUUNTELEMISEN ARKKITEHTUUREJA II

Kaiuttimen paino

2026

JAAKKO AUTIO

KIRJA

Tilallisen kuuntelemisen arkkitehtuureja II
Kaiuttimen paino
Ensimmäinen painos 2026
Tekstit ja taitto: Jaakko Autio

KUVAT

Verstaskuvat, muotti ja valu: Jaakko Autio 2026
Kaiuttimet ja kehä Jurmon kentällä: Jaakko Autio 2026
Laivan ilmanvaihtohormi ja kaiutinmuoto ladolla: Jaakko Autio 2026

OIKEUDET

© 2026 Jaakko Autio
Kaikki oikeudet pidätetään.
ISBN 978-952-19659-2-0 (pehmeäkantinen)
ISBN 978-952-19659-3-7 (PDF)

PAINATUS

Painettu Suomessa 2026
Kirjaintyyppi EB Garamond

KIITOKSET

Jurmon asukkaat ja saarelle kuuluvat ihmiset
Jaani Kekäläinen, muotin 3D-mallinnus ja tulostus
Antti Tolvi
Staffan Martikainen ja Jarmo Pikkujämsä, Studio Fremdeling, Kristiinankaupunki
John Nurmisen Säätiö, Meren puolella -ohjelma
Taiteen edistämiskeskus, kuvataiteen näyttöapuraha

Kaksi kosketusta 7

KUUNTELEMINEN JA ARTIKULAATIO 10

Navigoija 12

Pieteetti on paluumatka 21

MUOTTI JA KENTTÄ 28

Kun ääni saa ruumiin 31

Minkä antaa olla 35

Jurmo antoi solmun 39

Kenttä ei ole metafora 44

Tunnen Jurmon kohtaamisena 49

Painon puolustus 53

Kaksi kosketusta

Muotti avattiin, kun sementti oli sitoutunut. Pinta oli viileä ja vielä kostea. Saumat näkyivät, yksi reuna oli murentunut, ja kyljessä oli matala kuoppa, jota en ollut suunnitellut. Huomasin, että käteni oli jäänyt pinnalle. En tarkastanut mittoja. Hivelin sitä. Se oli vielä kesken, se valu. Ihan kesken. En tiennyt, toimiiko se homma. Mitään teollisuutta ei ollut. Vain minä, muotit ja tämä ensimmäinen kappale nurmella. Se painoi yli kolmekymmentä kiloa. Jäin istumaan sen viereen. Ääntä siinä ei vielä ollut.

Toinen kosketus tapahtui vasta paljon myöhemmin, valmiissa teoksessa. Pyysin yhtä laulajaa mukaani ja näytin hänelle kahden kesken, mistä kaiuttimesta hänen oma äänensä tulee. Seisoimme siinä yhdessä. Hän kuuli itsensä muiden joukosta. Hetki oli paljas. En sanonut siitä mitään enkä kysynyt häneltä mitään.

En osaa vieläkään sanoa, kumpi näistä kahdesta hetkestä on työn ydin: käsi valetulla pinnalla vai ihminen oman äänensä äärellä. Ne eivät ole sama asia, eivätkä ne selitä toisiaan. Tämä kirja liikkuu niiden välillä.

Ensimmäinen osa, Spatial Listening Architectures, käsitteli menetelmää. Tämä osa menee niiden ehtojen sisään. Miten paikka muuttaa sitä, mitä olin suunnitellut. Miten valitsen, mikä toisesta ihmisestä tulee kuultavaksi. Miten muoto kantaa kokemusta silloin, kun en ole itse paikalla. Mitä saan kuunnellessani ymmärtää, ja mikä jää toiselle.

Jurmon teos, INTER — Meri ajattelee meissä, oli kymmenen käsin valettua betonikaiutinta ja yksi penkki kalliolla kappelin ja hautausmaan vieressä. Äänitin kolmeakymmentä ihmistä yhdeksän päivän aikana keväällä 2026. Kolmesta kuulokeparista sai napin painalluksella kuunnella kolmea ohjaavaa ääntä: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Teos avattiin 16.6.2026, ja purin sen 11.9.

Siksi mukana on myös työ: muotit, paino, kuljettaminen, raha ja väsymys. Tilallisen kuuntelemisen edellytyksiä rakennetaan jatkuvasti, mutta niistä puhutaan harvoin samassa yhteydessä tekijän vastuuna, materiaalina ja käytännön päätöksinä.

Sisennetyt, pienemmällä kirjasimella painetut kohdat ovat litteraatioita äänitteistä, joita sanelin itselleni työn aikana. Olen jättänyt ne sellaisiksi kuin ne tulivat, keskeneräisiksi ja ristiriitaisiksi.

OSA YKSI

Kuunteleminen ja artikulaatio

Navigoija

Pieteetti on paluumatka

Navigoija

Vaaka-akselista, pystysuunnasta ja paluusta

Opin taiteen tekemisen teatteri-ilmaisunohjaajien perinteessä, jossa sisältö ei tule valmiina ylhäältä vaan kaivetaan tekijäryhmästä itsestään: elävästä yleisösuhteesta, ryhmän kehollisesta muistista. Tämä juuri on se, mikä tekee minusta navigoijan eikä säveltäjän. Rakennan olosuhteita, joissa ihmisistä ja heidän yhdessä tekemisestään tulee teoksen materiaali. Sen jälkeen minun on kuunneltava, valittava ja rakennettava sille muoto.

Kutsun lineaariseksi dramaturgiaksi sitä työtä, jossa järjestän, mitä teoksessa kuuluu ja miten tapahtumat seuraavat toisiaan. Se kysyy, mitä tapahtuu seuraavaksi. OWLA oli Oulussa museon tilaan rakennettu monikanavainen teos, jonka aineisto tuli kolmelta kuorolta ja kaupunkiin saapuneiden ihmisten haastatteluista. Siinä kolme kuoroa lauloi saman laulun, ja kaikkien kolmen aloitus keskeytyi. Kuulija kuuli, miten kuoro järjestäytyi, harjoitteli ja yritti uudestaan. Toistosta syntyi tunnistettava rakenne.

Olen kutsunut sitä katsojaempatiaksi: kuulija alkaa tuntea tavan, jolla tilanne toistuu ja etenee. Kolmannella keskeytyksellä hän tietää, mitä tuleman pitää, ja odottaa kuoron puolesta.

Mukana oli laulua, harjoittelua ja haastateltujen vastauksia kysymyksiini. Tietokone arpoi vastauksia sattumanvaraisessa järjestyksessä, kolme kerrallaan. Vaikka yksi vastaus palasi samanlaisena, sen rinnalla oli joka kerta kaksi eri vastausta, ja niiden keskinäinen montaasi muuttui. Kun nuoren naisen ja vanhemman miehen äänet kuuluivat rinnakkain, ne heijastivat samaa kysymystä eri tavoin, ja merkitys syntyi niiden välisestä suhteesta. Se, mitä toisesta kuulee, muuttuu sen mukaan, ketkä ovat hänen vierellään. Lineaarinen dramaturgia ei siksi tarkoita minulle vain yhtä ennalta määrättyä reittiä alusta loppuun.

Äänittäessäni merkitsen otot, joissa kuoro saavuttaa oman lakipisteensä: hetken, jossa laulu siirtyy harjoittelusta yhteiseen oivallukseen. Jos kuulen sen katarsiksen, tiedän, että olen perillä. Se on minun punainen lankani. Silti voin käyttää myös muita ottoja. Teoksen muodossa saa näkyä kuoron yhdessä kulkema matka.

Seitsemäntoista vuotta teatteriäänisuunnittelua on kasvattanut luottamustani perustyöhön. Olen ollut mukana hyvissä ja huonoissa esityksissä. Ennen pelkäsin huonoa. En pelkää enää samalla tavalla. Tilallinen asettelu, aiheen valinta, äänen ymmärrettävyys, miksaus ja yleisösuhde on tehtävä kunnolla. Se ei takaa, että kuulija pitää teoksesta. Taikaa en osaa jahdata. Teen perusasiat, ja sitten se joko syttyy tai on syttymättä. Opettajani sanoi kerran, että hyvät ja huonot elokuvat tehdään samalla tavalla. Ne hetket, joissa jotakin on muutettava, eivät ole ennakoitavissa. Ne ilmenevät työssä, ja niitä seurataan.

PYSTYSUUNTA

Pystysuunnaksi kutsun sitä, mikä tulee havaittavaksi, jos ihminen ei lähde vielä pois. Kuoron harjoituksessa ihmisissä alkaa pulputtaa ilo. Kuoronjohtaja ottaa pienen tauon ennen laulua, ja hiljaisuus sähköistyy. Yksityiskohdat muuttuvat merkityksellisiksi. Tuntuu, että ihmiset kuulevat itseään ja toisiaan paremmin ja löytävät paikkansa kokonaisuudessa. En osaa sanoa tarkasti, mikä sen tekee. Tunnistan kuitenkin hetken, jossa tilanne alkaa kantaa.

Siihen ei päästä vain keskustelemalla siitä. Siihen päästään harjoittelemalla ja laulamalla. Jälkeenpäin siitä voi puhua. Yhteinen kokemus ei silti tarkoita, että tietäisin, mitä jokaisessa laulajassa tapahtui. Kaikkea ei tarvitse tietää voidakseen tuntea onnistumista ja kuuluvuutta. Joskus kuuluvuus tulee ensin ja selitys vasta myöhemmin.

HARJOITUS

Harjoitukseni on istumista. Olen istunut vuodesta 2002.

Pitkään etsin omassa harjoituksessani syvyyttä jonakin, jota kohti edetään. Vuonna 2009 ymmärsin kokemuksellisesti jotakin muuta: pinnallisuus ja syvyys voivat tapahtua yhtä aikaa. Voin puhua tavallisia asioita, olla hupsu ja ottaa vastaan huumoria, vaikka läsnäolo tuntuisi syvältä. Tätäkään ymmärrystä en ole omistanut muuttumattomana. Se on huojunut ja tarkentunut.

Siksi pystysuunta ei tarkoita vain sitä, että ensin kuljetaan matka ja vasta sen päässä tapahtuu jotakin merkityksellistä. Ajattelen paperia, jolla viivat kulkevat ristiin. Kohtaamisen mahdollisuuksia on eri puolilla.

Yhteisön ei tarvitse olla valmis, jotta sen keskeltä voi löytyä jotakin, mikä jo kantaa. En osaa rajata pystysuuntaa tämän tarkemmin, ja jätän sen auki tietoisesti. Se on suunta, jota kuuntelen, ei kohde, jonka tunnistaisin etukäteen.

Ei tarvitse olla maalissa kokeakseen, että kyllä tämä tästä.

Omaan harjoitushistoriaani kuuluu myös kokemuksia, joissa erillisen itsen tuntu ja kuolemanpelko ovat rauenneet. En tarkoita, että kokemus pysyisi; sen jälkeen sama tieto ei ole enää samalla tavalla saatavilla. Silti se voi muuttaa elämän suuntaa. Tammikuun 2007 retriitin jälkeen olin jättämässä koulua kesken, ja sen sijaan tein puolessatoista vuodessa kolmen vuoden opinnot.

Ja sitten mun opettajan, Päivi Takalan, kanssa oli juttelu, ja mä en kyllä hirveästi puhunut juuri mitään siinä. Mä jotenkin niinku... miten nyt nuoret ihmiset antaa itselleen luvan vain jotenkin olla hiljaa.

En oleta, että teokseni kuulija käy läpi samaa.

Työssä tarvitsen mahdollisuutta nähdä, milloin oma pelkoni tai muiden odotukset alkavat sulkea muotoa. Jos jään kiinni niihin, teos alkaa helposti palvella niitä. Kun Kristiinankaupungin infrasta vastaava ihminen ehdotti rannassa, että betonikaiuttimien tilalle tulisi QR-koodi, huomasin tämän itsessäni.

Ja se on vaan semmoinen, mä niinku humahdan siihen mun omaan värisevään perusolemukseen. Ja mä tavallaan aika nopeastikin kysyn iteltäni, että miksi? Ja mä jotenkin tsekkaan, että oonko mä olemassa.

Silloin tarvitaan joskus omaa rauhaa ja joskus hyvin tavallisia kysymyksiä siitä, mitä ollaan tekemässä ja kenelle. Yhteisöstä tulevaa materiaalia ei tarvitse keksiä, mutta sen hankaluutta täytyy sietää ja tehdä sen kanssa työtä.

KUUNTELEMISEN EDELLYTYKSET

Haluan kuvata, miten kuuntelemisen edellytyksiä rakennetaan. En itse ole saanut tyydyttävästi jäsenneltyä tietoa siitä, miten tilallinen teos auttaa levottomasta arjesta saapuvaa ihmistä asettumaan.

Miten yhdellä MP3-soittimella ja kuulokkeilla voi avata kokonaisen ympäristön kuultavaksi? Miten liikuttuminen tapahtuu itsessä, miten toisessa ja miten meissä yhdessä? Mikä siinä on muutosvoima? Mitä täytyy tehdä ennen kuin tuuli tarttuu purjeeseen? Levottomasta arjesta saapuvaa ihmistä ei voi olettaa heti valmiiksi ottamaan vastaan. Näitä ratkaisuja olen oppinut teatterissa, ja niitä tutkin installaatioissani.

Tätä tietoa ei ollut opinnoissa. Se on kulkenut hiljaisena tietona, ja jokainen tekee sen omalla tavallaan. Yhtä valmista muottia ei ole. Yleisösuhteesta puhuttiin, mutta ei siitä, miten se rakennetaan tilaan. Enkä ole päässyt keskustelemaan siitä kunnolla edes toisten äänitaiteilijoiden kanssa. Syy ei ole haluttomuus.

Syy on se, että jokainen asettaa itsensä työhön eri kohtaan: omaan työhönsä, toiseen ihmiseen, itsen ja toisen väliseen muutokseen ja omaan haluunsa. Kun se kohta vaihtelee, sanat vaihtavat merkitystä kesken keskustelun. Kaksi ihmistä voi puhua kuuntelemisesta pitkään huomaamatta, että toinen tarkoittaa tekniikkaa ja toinen etiikkaa. Keskustelu ei silloin katkea erimielisyyteen. Se katkeaa siihen, ettei erimielisyyttä löydy.

Kirjoitan tästä siksi, etten ole saanut tätä keskustelua muualta.

OWLAn takanurkassa oli pitkä, neljälle ihmiselle tarkoitettu penkki. Sieltä sai katsoa kauempaa. Rakensin siis myös paikan, joka tuntui sotivan muuta asetteluani vastaan. Reunalle meneminen oli sallittua. Lapsille oli pienempiä istuimia. Matala koroke auttoi pieniä lapsia pääsemään veden äärelle, ja siitä tuli myös paikka heidän omille tansseilleen.

Jalat valitsevat intensiteetin paikan. Se on jaloilla ajattelua.

Kuunteleminen ja yhteisyys eivät ole minulle sama asia, eikä kumpikaan ole toisen ehto. Ne vievät samaan paikkaan. Kummasta tahansa lähtee, sinne saapuu. Yhteisyys tarvitsee aikaa, jossa ei tarvitse jatkuvasti puhua tai esittää itseään. Retriitit, joihin viittaan, ovat olleet kahdenlaisia. Suomessa Nirodhan järjestämiä uskonnottomia hiljaisuusretriittejä vaihtuvilla opettajilla, ja Thaimaassa hengityksen seuraamiseen keskittyviä jaksoja Wat Suan Mokkhin, Dipabhāvanin ja Wat Chom Tongin luostareissa. Ystävyyden majatalossa olen pitänyt siitä, että jäämme hiljaisuudessa yhteiseen huoneeseen sohville lepäämään.

Olemme tietoisia toisistamme, mutta kenenkään ei tarvitse kertoa mitään. Teoksessa voi samalla tavoin pitää oman kokemuksensa yksityisenä ja olla muiden lähellä.

Identiteetti saa olla yksi ihmisen lähtökohdista. Haluan kuitenkin, että sen rinnalla on jotakin tehtävää yhdessä. Jurmossa ruokailu kokosi ihmiset yhteen. Teoksessa se voi olla kuunteleminen. Minulle on henkilökohtaisesti tärkeää, että jokin pysyy paikallaan riittävän kauan tullakseen kannetuksi yhdessä. Samalla teoksen äärellä pitää saada kysyä, epäillä ja käännellä kiviä. Tekijänä suostun siihen.

Pieteetti on paluumatka

Kuuntelemisen ja artikulaation välisestä työstä

SALAINEN TIETO

Olen pitkään ajatellut, että taiteellisen työni ydin on jotain niin yksityistä, ettei sitä voi oikein sanoa ääneen. Ei siksi, että se olisi häpeällistä, vaan siksi, että sen sanoittaminen tuntui melkein sääntörikkomukselta. Taiteesta saa puhua tutkimuksena, prosessina, yhteiskunnallisena eleenä, materiaalina ja muotona. Saa puhua hiljaisuudesta, herkkyydestä ja kuuntelemisesta. Vaikeampaa on sanoa, ettei hiljaisuus itsessään riitä. Että kauneus ei riitä pelkästään siksi, että se on kaunista. Että kuuntelemisesta syntyy velvollisuus palauttaa kuultu maailmaan tarkkana muotona.

Syvä kuunteleminen estää minua pakottamasta todellisuutta valmiiseen merkitykseen. Artikuloimisen velvollisuus taas estää minua vetäytymästä hiljaisuuteen vain siksi, että hiljaisuus on herkkää, kaunista tai puhdasta. Pieteetti on näiden kahden välinen työ.

Tämä on ehkä jonkinlaista ydintietoa minusta. Kuuntelen ensin niin syvältä, että asia alkaa tuntua soluissa oikealta.

Se vaan, että solussa tuntuu vastustusta, niin se voi olla myös sitä, että on joku väylä löytämättä.

Vastus ei ole syy lopettaa kuuntelemista. Se on merkki väylästä, jota en ole vielä löytänyt. Sama pätee tilaan ja toisen ihmisen lähestymiseen.

Sen jälkeen syntyy velvollisuus palauttaa kuultu maailmaan mahdollisimman tarkassa muodossa. Pieteetti on tuo paluumatka. Kyse ei ole siitä, että muistelisin, mikä oli, vaan siitä, mitä minussa tapahtuu, kun palaan selkeydestä.

Jos muistan paluumatkan, tunnen askeleet, joilla sinne pääsee uudelleen, enkä kulje enää yhtä sokkona. Se on liike kokemuksesta takaisin yhteiseen maailmaan. Sen aikana kuultu joutuu kulkemaan kielen, rakenteen, äänen, tekniikan, tilan, talouden ja toisten ihmisten läpi. Jokaisessa kohdassa se voi vääristyä.

Minä en kuuntele vapautuakseni maailmasta. Kuuntelen voidakseni palata siihen vähemmän valheellisesti. En halua piiloutua sanoinkuvaamattomuuden taakse. Minulle taiteellinen työ alkaa siitä, että kokemus saa ensin olla selittämättä. Se valmistuu vasta, kun olen ottanut vastuun sen artikulaatiosta.

KAKSI SUUNTAA

Tämä tuli näkyviin keskustelussa Akasakan kanssa. Hän on taiteilija ja kanssakulkija. Hän tiputtaa mustetta runsaalla vedellä kastellulle paperille ja antaa sen levitä. Leviämistä ei voi määrätä; sen kanssa voi vain sommitella, ja kuunteleminen tapahtuu materiaalissa eikä sen ympärillä. Sen jälkeen hän työstää jälkeä yksityiskohta kerrallaan. Yksityiskohdat tulevat harjoituksesta: hän meditoi maalauksensa edessä, visualisoi taulun, istuu, maalaa ja istuu taas. Työ valmistuu kynnystilassa.

Kerran annoin hänelle yhden ihmisen äänen. Hän käytti pitkän ajan ja maalasi siitä taulun, jonka annoin laulajalle äänityspalkkioksi. Siinä kohdassa kaksi suuntaa koskettivat toisiaan: minun tallenteeni kulki hänen kuuntelemisensa läpi ja palasi ihmiselle, jonka ääni se oli.

Ero meidän välillämme ei ole siinä, kumpi artikuloi. Akasakan työ palautuu ensisijaisesti yhdelle ihmiselle, jonka ääni se oli; julkinen tila tulee vasta sen jälkeen. Minun työni pitää kestää julkista tilaa alusta asti: muodon, paikan, tekniikan, yleisösuhteen ja kielen. Sen on kestettävä katsomista ja käyttöä ihmisiltä, jotka eivät tiedä sen synnystä mitään. Pyrin siihen, että perustyö tuntuu soluissa oikealta, että artikulaatio on tarkka ja että teos linjaa eri maailmoja yhteen mahdollisimman suurella pieteetillä.

Teokseni on ymmärrettävä ilman taidehistoriaa. Ihminen on siinä ihmisen kokoinen, materiaalinen ja arkinen. Jos siinä malttaa olla hetken, se alkaa viedä syvemmälle. Koko matka muodon maailmasta muodottomaan on pieteettiä.

Olisi liian helppoa tehdä Akasakasta hiljaisuuden edustaja ja minusta maailman edustaja.

Hän ei ole minun työni vertailukohta, enkä osaa arvioida hänen työnsä päämäärää hänen puolestaan. Ero paljasti minulle jotakin omasta työstäni: minäkin vetäydyn, ja välillä kauneus on minulle vain kauneutta ja tieto vain tietoa niille, jotka osaavat sitä lukea. Retriitillä haluan olla vain hiljaa, ja silloin se riittää. Arjessa ei riitä. Ehkä joskus rakenteeni väsyvät enkä jaksa enää kurottaa. Nyt vielä mennään näin.

Yhteinen kysymys ei silloin ole, kumpi suunta on oikea. Kysymys on se, miten todellisuutta kuunnellaan syvästi luopumatta velvollisuudesta artikuloida sitä.

Vastoinkäymiset kuuluvat kaikille. Vaikka yhtenäiskulttuuria ei enää ole, tämä kokemus on yhteinen. Pettymyksen kanssa voi olla rauhassa. Se, että jokin tuntuu pahalta, ei ole tekosyy olla menemättä kohti eheytymistä. Navigointi on sen tietämistä, minkä läpi mennään ja minkä läpi ei.

En aloita kysymällä, mitä kaikkea voisin lisätä tähän. Kysyn, mitä voisin ottaa pois ja mitä tässä jo on, jos en siirry pois. Kuuntelen sitä solmua tilassa, ajassa ja kohtalossa, jossa olen. Siinä ovat varsinaiset rakennusaineet. Teos syntyy, kun lakkaan etsimästä seuraavaa kohdetta ja pysyn siinä, mikä on jo tapahtumassa.

SOLMUN KUUNTELEMINEN

Solmu ei ole aihe. Se on kohta, jossa paikka, oma elämä, historia, ruumis, yhteisö ja sattuma ovat sitoutuneet toisiinsa tavalla, jota en vielä ymmärrä. Se voi myös nostaa pelkoa. En voi valita sitä täysin itse. Voin tunnistaa sen vain olemalla riittävän altis sille, mitä tapahtuu. Jos päätän liian aikaisin, mistä työ kertoo, pakotan todellisuuden valmiiseen merkitykseen. Jos taas jään vain vastaanottamaan, solmu ei koskaan saa muotoa, jossa joku toinen voisi kohdata sen.

Kuuntelen solmua niin syvälle kuin pystyn. Se on laskeutumista selvin päin, kerros kerrokselta, mutta tarkoituksen kanssa. Kyse ei ole kokemuksen keräämisestä eikä siitä, että haluaisin näyttää toisille, kuinka syvälle olen päässyt. Menetelmä on yksinkertainen: lakkaan siirtämästä kokemusta syrjään. En korjaa sitä, en selitä sitä paremmaksi enkä siirry siitä pois. Tarkoitus on muistaa kokemuksen kautta ja palata siihen, mikä on jo totta, mutta minkä päälle mieli rakentaa jatkuvasti uusia kohteita, selityksiä ja puutteita.

Laskeutuminen ja sanoittaminen tapahtuvat yhtä aikaa. Kirjaan perusasioita ylös jo silloin, kun ne tuntuvat merkityksettömiltä enkä tiedä, mitä ne ovat. Vasta etäisyys tekee niistä tietoa ja näyttää kuljetun tien.

Myöhemmin, kun etäisyys on syntynyt, kysyn: mikä solmu oli? Mikä siinä oli ainutlaatuista? Mitä jouduin muuttamaan omissa oletuksissani voidakseni kuulla sen? Mitä armoa, kauneutta tai ihmettä siitä löytyi? Ja jos armoa, kauneutta tai ihmettä ei löytynyt, mitä silti oli tehtävä?

En etsi sitä, mikä vahvistaisi kauneusihannettani. Kun omat oletukseni muuttuvat, löydän kauneutta, armoa ja ihmettä, jotka oletukseni olivat peittäneet.

Artikulaatio on muistamisen muoto, tapa estää kokemusta katoamasta takaisin epämääräisyyteen. Minulle teos on yritys artikuloida jotakin, mikä olisi muuten jäänyt kokematta tai olisi hajonnut ennen kuin kukaan ehti tunnistaa sitä.

Käytännössä puhun kännykän sanelimeen työn aikana ja litteroin jälkeenpäin. Näin syntyy pääoma, johon voin palata. Tämän kirjan sisennetyt kohdat ovat sitä.

Oleellisin tulee yleensä heti ensimmäisessä kohtaamisessa, eikä sitä toisteta. Ihmiset sanovat tärkeimmät asiat alussa, ja keskinäiset sopimukset syntyvät alussa. Paikalliselle ne ovat itsestäänselvyyksiä. Siksi alussa on oltava hereillä, vaikka ei heti toimisi niiden mukaan.

OSA KAKSI

Muotti ja kenttä

Kun ääni saa ruumiin

Minkä antaa olla

Jurmo antoi solmun

Kenttä ei ole metafora

Tunnen Jurmon kohtaamisena

Painon puolustus

ALTERA
TURKU

Kun ääni saa ruumiin

Valamisesta ja Jurmon äänestä

Jurmon kaiutinmuoto syntyi laivan ilmanvaihtohormista, marine cowl ventistä. Sen tunnistaa usein ennen kuin ehtii selittää. Ihmiset ovat nähneet siinä keulan, rungon, jonkin merellisen kappaleen, esineen joka tuntuu kuuluvan saarelle. Hormi on kannella oleva torvi, joka ottaa ilmaa sisään ja kääntyy tuulen mukaan. Se on tehty kuuntelemaan säätä, ei ihmistä.

Valmiit valkoiset kaiuttimet olisivat toimineet teknisesti. Ne olisivat olleet kevyempi ratkaisu, halvempi, turvallisempi. Mutta jokin olisi jäänyt kysymättä: millainen ruumis äänen täytyy saada, jotta se voi seistä Jurmossa uskottavasti?

Äänitystilanne ei ollut kaunis. Ei ollut lämmintä kesäpäivää, jossa ihmiset olisivat rauhassa asettuneet yhteiseen sointiin. Oli räntää vaakatasossa, kylmää viimaa, talkoot, väsymystä ja ärtymystä, sitä arkista voimaa jolla saarella selviydytään. Pitkään en tiennyt mitä tehdä äänellä, joka ei avaudu harmoniana. Valettu muoto alkoi vastata tähän ennen kuin osasin sanallistaa miten.

Kaiutin, jonka oma ruumis on syntynyt kestämisestä, sementistä, painosta, muotin vastuksesta ja ulkona pärjäämisestä, ei pyydä ääntä muuttumaan pehmeämmäksi. Se antaa äänelle toisenlaisen kodin: sellaisen, joka kantaa materiaalin sellaisena kuin se on, eikä vain toista sitä.

Hautausmaan läheisyys tuo tähän toisen ajallisen kerroksen. Kappelin vieressä seisovat menneiden sukupolvien kivet. Ne eivät selitä mitään, ne vain seisovat paikassa, jossa nimet, vuodet ja elämä ovat jääneet osaksi maisemaa. Kaiutinmuodot eivät ole hautakiviä, mutta ne ovat lähellä samaa kysymystä: miten jonkin ihmisiin kuuluvan voi antaa jäädä hetkeksi paikalleen ilman että siitä tulee kuva ihmisistä. Ne ovat nykyhetken ruumiita, valettuja paikkoja äänille jotka kuuluvat vielä eläville ihmisille, ja ne antavat yhteisölle hetkeksi painon, paikan ja äänen tekemättä siitä menneisyyttä.

Työverstaani, jossa valoin kaiuttimet, oli Pohjanmaalla. Siellä, nurmikolla pellon pientareella, sama muoto näyttää vieraalta. Se seisoo nurmella kuin jokin muualta tullut kappale, ja juuri se tekee näkyväksi, ettei muoto ole yleinen. Jurmossa merellisyys tunnistettiin ennen kuin sitä ehti selittää. Kristiinankaupungissa muoto tunnistettiin hormiksi, ja siellä sen selittää paikan oma historia.

Pohjanmaan pientareella se täytyy selittää erikseen. Sen koti on Jurmossa, tai paikoissa joihin Jurmo siirtyy sen mukana. Laivasta syntynyt muoto palaa näin takaisin saarelle. Ei aluksena joka kuljettaa ihmisiä pois, vaan ruumiina joka tuo äänen takaisin paikkaan jossa se on syntynyt. Se seisoo siellä, kestää säätä ja antaa äänen kuulua ilman että sen täytyy muuttua toiseksi.

Silloin kaiutin lakkaa olemasta laite ja alkaa olla olento paikassa.

Minkä antaa olla

Erottelukyvystä ja pidättäytymisestä

Minun pääomani taiteilijana on vuosien mittaan kehittynyt kyky erottaa toisistaan saman kohdan ympärillä kulkeminen ja todellinen syvyys. Kaikki pimeä ei ole syvää. Kaikki vaikea ei sisällä taiteellista substanssia. Ihminen voi selittää omaa tai toisen kipeää kohtaa vuosikymmeniä ja kuulla joka kerta saman selityksen. Se on kiertämistä.

Toinen kohta on se, jossa kokemus lakkaa olemasta elämäkerrallista materiaalia ja alkaa muuttaa havaintoa, muotoa ja tekemisen tapaa. Sinne taiteilija voi mennä. Toisen ihmisen kipeimpään kohtaan ei tarvitse laskeutua pelastamaan, tulkitsemaan eikä louhimaan sisältöä. Sen voi antaa olla hänen.

Pitkä taiteilijan elämä kypsyttää ehkä juuri tätä erottelukykyä. Nuorempana voi ajatella, että taiteilijan tehtävä on mennä kaikkeen, avata kaikki haavat ja tehdä kaikesta materiaalia. Myöhemmin pääomaksi muodostuu myös se, mistä osaa pidättäytyä. Mitä ei käytä. Mitä ei selitä. Minkä antaa kuulua toiselle ihmiselle.

Ja minkä äärellä tunnistaa, että tässä on jotakin niin tiheää ja todellista, että oma elämä ja taiteellinen kieli voivat muuttua.

Tunnistin tämän eron Jurmon äänitteissä. Olin kuunnellut niitä pitkään odottaen harmoniaa, ja niin kauan kuin kuuntelin sitä, kuulin vain sen puuttumisen. Tulkintani oli valmis ennen kuuntelemista, ja se toisti itseään joka kerta. Vasta valettu muoto vastasi siihen, mitä äänitteessä oikeasti oli. Siitä tiesin, ettei kysymys ollut äänen puutteesta vaan minun odotuksestani.

Kypsyminen ei ole jatkuvasti syvemmälle menemistä. Se on kykyä erottaa syvyys kiertämisestä.

Tämä on myös kysymys siitä, mitä taiteilija todella kartuttaa elämänsä aikana. Ei pelkästään teoksia vaan havaintokykyä, rajoja, muodon tajua ja kykyä olla käyttämättä kaikkea, minkä näkee. Vuosien myötä oppii tunnistamaan myös sen, mihin ei tarvitse puuttua.

Jätin teatterin, koska oikeudentuntoni ei kestänyt ristiriitaa esitysten ihmisyyden ja työryhmien sisällä tapahtuneen välillä. Yritin rakentaa työtapoja omalta osaltani uudelleen, mutta työstä tuli liian suuri, ja samalla katosi kiinnostus. Huomasin, etten tarvinnut enää näyttelijöitä, tanssijoita enkä mustaa laatikkoa. Lähdin tekemään taidetta olemassa olevien yhteisöjen kanssa, suoraan ihmisille eikä fiktiivisille hahmoille.

Jurmo antoi solmun

Kuulumisesta ja kuulumattomuudesta

Jurmo teki tämän eron minulle konkreettiseksi. Olin tottunut siihen, että retriitille mennessäni minulla oli oletus edessä olevasta: ykseydestä ja sisäisestä reitistä, jolla muodon ja rajan tuntu vähitellen hellittää. Viime retriitillä asetelma muuttui. Ykseys ja siitä tuleva helpotus eivät enää olleet kokemuksen merkitys. Merkitys oli siinä, että itsen parhaat piirteet olivat läsnä ilman ponnistusta, ja että olin riittävän kypsä hyväksymään sen tavallisena asiana. Näin se minulle tuntui; en tee siitä väitettä siitä, mitä itse on. Ykseydessä tai ilman sitä, se oli laatu, jota pystyin arvostamaan itsessäni, osa tavallisuutta.

Kun menin Jurmoon, oletin ehkä saavani jonkin vakauden, joka tekisi taiteessa liikkumisesta helppoa. Niin ei käynyt. En saanut erityistä elämystä enkä katarsista. Pysyin koko ajan tavallisessa työssä, havainnoimisessa ja muistamisessa. Olin jo tehnyt tätä niin pitkään, ettei syventyminen näyttäytynyt minulle palkintona.

Se ei huipentunut kokemukseen, jonka voisin nimetä merkiksi siitä, että olen oikeassa paikassa.

Tunnistin sen editoidessani, kun kävin läpi kuvaamaani ja äänittämääni materiaalia. Kuuntelin tuulta, joka oli tallentunut eri pinnoista, ja joutsenten ääntelyä, joka kuulostaa yliluonnolliselta, melkein science fictionilta. Katsoin pitkiä paikallaan pysyneitä kuvia horisontista. Ne antoivat paljon, mutta vasta nyt. Kuvatessani ne olivat vain elämää. En nähnyt sillä hetkellä muuta, eikä minulla ollut konseptuaalista tarinaa, joka olisi auttanut havaitsemaan. Materiaali oli hyvää ennen kuin ymmärsin miksi.

Silti siellä tekemäni työ ja sen jälki olivat hyviä, ja niin on myös materiaalista leikattu elokuva. Tämä on minulle ratkaiseva tieto. Työ voi olla oikeaa, vaikka kokemus ei palkitse tekijää. Syvä kuunteleminen ei ole tekniikka armon tuottamiseksi. Se ei takaa kauneutta eikä ihmettä. Välillä se johtaa vain siihen, että huomaan, mitä on tehtävä, ja teen sen.

Jurmo ei antanut minulle elämystä. Se antoi minulle solmun.

Solmu oli kuuluminen ja kuulumattomuus. Saanko olla täällä? Voinko sanoa tuntevani Jurmon? Saanko työskennellä paikassa, jossa paikallisen ja turistin ero on jyrkkä ja jossa minut luetaan väistämättä ulkopuoliseksi? Turisteja kohdeltiin asiallisesti, mutta heitä pidettiin myös hieman tyhminä. Sain itsekin osakseni naurua ja jonkinlaista pilkkaa kysymyksistäni. En usko, että tarkoitus oli paha. Silti paikallisten tapa jutella ja nauraa keskenään saattoi sulkea ulkopuolisen ulos juuri siinä ympäristössä, joka kutsui minua suureen avoimuuteen ja ihmeeseen.

Tässä minun on oltava tarkka. Loukkaantuminen ei anna minulle lupaa tehdä paikallisista sulkeutuneisuuden kuvaa. Taiteellinen työ ei saa vastata koettuun ylenkatseeseen uudella ylenkatseella. Jos pidän muita kyvyttöminä ajattelemaan tai tuntemaan, toistan saman hierarkian, jota itse vastustin. Solmun kuunteleminen tarkoittaa myös omien loukkaantuneiden tulkintojeni kuuntelemista, mutta se ei tarkoita niiden julistamista totuudeksi.

Ihminen ei useinkaan näe sen arvoa, mitä hänellä on ja mitä muut hänelle antavat, varsinkaan kun hän on omassa nollapisteessään: jurmolainen Jurmossa, ylivieskalainen Ylivieskassa. Siksi voi loukata toista tavalla, jota ei itse ymmärrä. Se on inhimillistä ja tapahtuu kaikkialla.

Paikka, joka kutsuu avoimuuteen, sulkee ulkopuolisen ulos. Kukaan ei tarkoita pahaa. Minulle siinä on tämän saaren suru.

Kenttä ei ole metafora

Jurmon rakenteesta ja kuuntelemisen kentästä

Pitkään Jurmon elämä rakentui järjestelmien varaan, joissa maa, kalavedet, niittysaaret ja laidunalueet kiersivät talojen välillä. Oikeus johonkin paikkaan saattoi kuulua yhtenä vuonna yhdelle talolle ja myöhemmin toiselle. Tavoitteena ei ollut yhden hetken tasajako, vaan pitkän ajan oikeudenmukaisuus.

Järjestelmällä on nimi. Sitä sanotaan aurinkojaoksi. Tämä tuli minulle Tiina Johanssonin kanssa käydyissä keskusteluissa saarella; kirjallista lähdettä sille en ole löytänyt. Kalavesissä kiertävä logiikka ei ole kadonnut. Isojako tehtiin Jurmossa poikkeuksellisen myöhään, ja sitä ennen suuri osa saaren resursseista koettiin käytännössä yhteiseksi. En esitä tätä Jurmon historian kokonaiskuvana vaan yhtenä kuulemanani havaintona, joka muutti työtäni.

Tällainen järjestelmä edellytti jatkuvaa muistamista. Rajat eivät olleet vain maassa. Ne olivat ihmisten välisissä sopimuksissa, vuodenaikojen kierrossa ja työn rytmissä. Yksittäinen talo oli oma yksikkönsä, mutta se ei elänyt yksin.

Sementistä ja biomateriaalista valetut kaiutinmuodot seisovat saarella samanlaisessa olosuhteessa: alttiina säälle, katseille ja ajalle. Kymmenen kaiutinta muodostaa kentälle renkaan, ja penkki on sen keskellä. Renkaan yhdestoista paikka on jätetty auki: siitä näkyy yksi puu ja sen takana meri. Meri on yksi keskustelijoista. Jokaisella kaiuttimella on paikka ja paino, ja tuuli osuu niihin eri suunnista. Kulkija kohtaa ne eri järjestyksessä, riippuen siitä mistä saapuu ja mihin pysähtyy. Äänten suunnat voivat yllättää henkilökohtaisuudellaan. Betoni tuo turvaa: kaiuttimet pysyvät paikallaan, ja ihminen ymmärtää nopeasti, että ne ovat vain kaiuttimia. Silti suunnat, joista ääni tulee, tekevät hetkestä asutetun.

Jokaisen kaiuttimen ääni kuuluu juuri siitä kohdasta. Ei yleisestä maisemasta, vaan tietystä materiaalista, tietystä kohdasta saarta. Samalla yksikään ääni ei kanna kokonaisuutta yksin. Merkitys syntyy välissä: etäisyyksissä, reiteissä, siinä miten toinen ääni muuttaa toista, miten tuuli peittää osan ja nostaa toisen esiin.

Tämä ratkesi miksauspöydässä, ei ajatuksena. Kunkin pöytäryhmän kymmenen raitaa pidettiin keskenään samassa ajassa: kuunteleminen, vastaaminen ja tauot säilyivät suhteessa toisiinsa, koska juuri ne ovat se aineisto. Pöytäryhmien lämpötilat ja dynamiikat olivat hyvin erilaisia.

Tasasin voimakkuuksia, vähensin tallennetun huoneen tuntua ja sommittelin puhujille paikat kaiuttimiin. Satunnaisuus jäi vain keskusteluosioiden ja harmonivälikkeiden järjestykseen. Välikkeet soitin kappelin omalla polkuharmonilla, joka on ollut siellä ainakin sata vuotta. Sen juuret on selvitetty, ja historia on kirjattu vihkoon, joka on kappelissa. Välikkeitä on toistakymmentä, ja ne soivat yhdestä kaiuttimesta. Harmonin tehtävä on antaa edellisen huoneen väistyä ennen kuin seuraava alkaa.

Ja tässä kierto tuli teokseen konkreettisesti. Kun pöytäryhmä vaihtuu, samasta kaiuttimesta kuuluu toinen ihminen. Ääni pysyy paikallaan, mutta oikeus siihen paikkaan siirtyy osiosta toiseen. En suunnitellut tätä vertaukseksi. Tein sen ensin ja huomasin vasta jälkeenpäin, että se muistuttaa rakenteeltaan saarella elettyä järjestystä. Se ei tee teoksesta samaa järjestelmää.

Tietokone arpoo järjestyksen joka kerta, joten kukaan ei kuule samaa kuljetusta kahdesti. Teos pysyy raikkaana, koska ymmärtäminen ei nojaa muistiin vaan tunnistamiseen. Se on sama katsojaempatia, jota etsin kuorojen kanssa.

On rehellistä sanoa myös se, mitä tämä ei tee. Kuulija, joka istuu yhden osion ajan ja lähtee, ei kuule kiertoa. Hän kuulee yhden ihmisen yhdestä kaiuttimesta, ja se riittää. Kierto kuuluu vain sille, joka viipyy kahden osion yli. Rakenne ei välitä historiaa tietona eikä kerro siitä.

En halunnut tehdä stereoäänitettä. Stereo katsoo todellisuutta kuin ruudun läpi. Kun ääni tulee kymmenestä suunnasta, se on tässä todellisuudessa. Kymmenen kanavaa on rakenteellinen ehto. Kun jokainen ääni saa oman paikkansa, se voi pysyä yksilöllisenä ilman että kokonaisuus hajoaa. Kun äänet sulautuvat yhdeksi, suhteet häviävät.

Yksittäinen talo, yksittäinen ääni, yksittäinen kaiutin. Jokaisella oma paikka. Mutta mikään niistä ei ole täysin itsenäinen. Elämä tapahtuu kierrossa, riippuvuuksissa, muistin varassa.

Aurinkojako antoi perustelun sille, että ääni ei liiku. Jokainen ääni pysyy siinä ruumiissa, jossa se kuuluu, eikä kierrä kaiuttimesta kaiuttimeen, vaikka tekniikka sen sallisi. Ratkaisu oli tehty ennen kuin tiesin järjestelmän nimen; kun kuulin sen Tiina Johanssonilta, tunnistin, mihin olin nojannut.

Jälkikäteen löytynyt sukulaisuus ei ole päätöksen syy. Se on syy sille, että uskalsin pitää päätöksestä kiinni.

Toinen vaikutus oli odotuksen korjautuminen. Olin tullut saarelle odottamaan merta. Ajattelin, että paikallisessa historiassa puhuttaisiin merestä ja sen kunnioittamisesta. Sen sijaan korostui maa: niityt, laidunalueet, oksat rehuksi, se että saaren avoimuus on osittain vuosisatojen laidunnuksen tulos eikä pelkkää geologiaa. Meri oli elinkeinon perusta, ja kalapaikoista sovittiin, mutta itse vettä ei voi rajata kuten niittyä. Tämän tunnistin vasta rakennetun teoksen äärellä. Pääelementti ei ollut meri vaan tuuli.

Avajaisissa olin paljon hiljaa. Se oli ainoa tapa, jonka tiesin, kunnioittaa kenttää. En halunnut asettaa paikan päälle omaa järjestystäni taiteilijana. Halusin, että ihmiset saavat kuulla paikan oman järjestyksen ja ajattelun.

Kenttä ei ole metafora. Se on muoto, jossa paikan oma rakenne voi tulla kuultavaksi.

Tunnen Jurmon kohtaamisena

Kohtaamisesta ja perinnön rajasta

Tunnen Jurmon siinä mielessä, että olin altis kokemukselle. Annoin paikan muuttaa oletuksiani. Luulin meneväni tutkimaan merta, mutta tuuli osoittautui pääelementiksi. Odotin näkyviä kulttuurisia merkkejä eletystä elämästä, mutta merkkejä oli vaikea löytää. Luulin, että saarella olisi kehittynyt jokin helposti tunnistettava oma tapa olla. Sen sijaan kohtasin elinehtoja, joissa tutut kiinteät tavat suhtautua maanomistukseen eivät toimineet ja joissa puoliso oli etsittävä saaren ulkopuolelta. Nämä ehdot olivat muokanneet elämää, vaikka niistä ei ollut jätetty minulle opasteita maisemaan.

Kuljin niitä jälkiä ruumiillani. Kävelin ja harhailin. Kun yritin lukea ympäristöä ja etsiä järkevää reittiä, pusikoiden keskeltä löytyi usein polku juuri siitä, mihin kehoni oli hakeutumassa. Söin siellä, nukuin siellä, palelin, tuskailin, virtsasin ja ulostin siellä. Paikka ei tullut minulle tutuksi vain tiedon tai muistojen kautta. Se tuli tutuksi ruumiillisena rytminä ja vastuksena.

Paikan tunteminen alkaa siitä, että paikka saa kumota sitä koskevat oletukseni.

Oma harjoitukseni vaikutti siihen, miten luin ympäristöä. Tunnistan mielessä takertumisen omiin abstraktioihin ja sen, kuinka yhteys ympäristöön voi muuttua, kun takertuminen hellittää. Tunnistan siirtymän, jossa huomio lakkaa tarttumasta yhteen asiaan kerrallaan ja alkaa pysyä itsestään. Silloin horisontti ei ole enää vain näkökentän raja vaan alkaa järjestää havaintoa, ja ympäristö alkaa tuntua kentältä.

Olen kokenut myös kuolemanpelon läpi avautuvaa lohtua, joka ei ole tuntunut minun tuottamaltani eikä uudelta. En tiedä, mitä siinä tapahtui. Tiedän, että sen jälkeen kuuntelin eri järjestyksessä ja kysyin eri asioita siitä, mitä pidän mahdollisena.

En väitä tietäväni, mitä kokemus on. Taiteilijana tehtäväni ei ole vaatia ketään uskomaan sen selitystä. Tehtäväni on tietää, miten se vaikutti tapaani kuunnella ja mitä siitä voidaan vastuullisesti palauttaa muotoon.

Tunnen Jurmon tässä mielessä kohtaamisena. Tunnen jotakin siitä, mitä minun ja Jurmon välillä tapahtui. En tunne Jurmoa perintönä.

En tiedä, millaista on kalastaa siellä tai elää meren läheisyydessä koko ikänsä. En tunne sitä häpeää, syyllisyyttä, noloutta, iloa ja sosiaalista kuria, joka voi kulkea sukupolvien läpi. En tiedä, milloin sieltä lähdetään, miksi sinne jäädään tai millaista resilienssiä jatkuvuus vaatii. En tiedä, mitä koulutus, maanviljely, kaupan pitäminen tai takaisin palaaminen merkitsevät eri ihmisille. En tunne paikallisten suhdetta Jumalaan. Olen ottanut näistä asioista selvää niin paljon kuin olen pystynyt, mutta tutkiminen ei tee minusta perijää.

Olen kuitenkin äänittänyt saaren ihmisiä ja kuunnellut jokaista ääntä tallenteissa kymmeniä kertoja. Materiaalia on ollut satoja tunteja. Tässä kohtaa taiteellinen osaamiseni tulee mukaan. Se ei anna minulle parempaa tietoa Jurmosta kuin paikallisilla. Se antaa minulle välineet rakentaa havaintotilanne, jossa eräs Jurmoa koskeva tieto tulee kuuluvaksi.

Painon puolustus

Kaiutinveistosten paino on minulle ajattelun jatke. Jos teos pyrkii lähestymään näkymätöntä, sitä miten ympäristö ajattelee meissä ja miten ihminen kuuluu itseään pidempiin ajallisiin ketjuihin, ajatus ei voi jäädä ilmavaksi. Sen täytyy ankkuroitua johonkin, joka vastustaa, painaa ja jää. Yksi Jurmon kaiutin painaa yli kolmekymmentä kiloa. Yhdessä ne muodostavat lähes kolmensadan kilon soivan massan.

Kaiuttimet ovat pohjasta avoimia. Niissä on vain passiivinen elementti ja yksi kaiutinjohto. Ne voivat koskettaa maata, ottaa vastaan kosteutta, sammaloitua ja muuttua olosuhteiden mukana. En halua suojata niitä ympäristöltä niin, että niistä tulisi suljettuja teknisiä koteloita. Haluan, että ne altistuvat samalle paikalle, jonka kuulemista ne kannattelevat.

Jokaisesta kaiuttimesta kuuluu yhden ihmisen ääni. Toisen ihmisen ääntä voi kuunnella läheltä tavalla, joka olisi kasvokkain kiusallinen tai mahdoton.

Hengitys, maiskutus, puheen hauraus ja äänen kantama elämä tulevat kuultaviksi ilman että puhujan tarvitsee olla paikalla vastaanottamassa kuulijan reaktiota. Kun kuuntelija asettuu yhden kaiuttimen viereen, hän voi keskittyä yhteen subjektiin kerrallaan ja kuulla muutakin kuin sanat.

Siksi en halua piilottaa kaiuttimia. Minulla ei ole mitään salattavaa: teoksen rakenteen, tekniikan ja motiivien täytyy olla läpivalotettavissa, koska kuunteluarkkitehtuuri ei ole myytti eikä tekijän erityisyyden varaan rakennettu salaisuus. Huomaamattomuus ei silti ole piilottamista. Piiloutuminen on oma pyyntönsä: se kutsuu löytäjää ja tekee huomaamisesta palkinnon. Kaiutin on kokonaan näkyvissä, samalla tasolla kuin poiju, porras ja ilmanvaihtohormi, eikä se nosta itseään ympäristöstään esiin.

Siksi en halua teokseen valoa. Valo osoittaa. Se sanoo ennen kuulemista, että tässä on jotain kuunneltavaa, ja sen jälkeen kuuleminen on jo muotoiltu osoituksen mukaan. Osa kulkijoista ohittaa teoksen huomaamatta sitä lainkaan. Se ei ole epäonnistuminen vaan ehto. Jos poistan mahdollisuuden, ettei kukaan huomaa, poistan myös huomaamisen.

Näiden kaiuttimien aika tuntuu minusta oudolta ja vähän pelottavalta. Ne eivät ole vain yhden näyttelyn kalustoa. Ne voivat kestää vuosikymmeniä, ehkä pidempään kuin monet muut teosteni muodot. Ne lähestyvät työkalun, rakennuksen ja hautakiven aikaa. Kun teen niitä, kohtaan myös kysymyksen omista lopullisista eleistäni.

Ja se tuntuu hurjalta, että no miksi just minä? Ja onko mulla oikeutta tehdä tätä? Kuka mulle on antanut luvan tehdä tätä?

Ne voivat kirkastaa jotakin, tai jäädä unholaan ja muuttua painon taakaksi. Silti juuri tämä riski kuuluu niihin.

Haluan, että kaukaa katsottuna kaiuttimet näyttävät joltain meriteknologialta tai laivateknologialta, joltain paikkaan kuuluvalta. Haluan, että ne patinoituvat ja alkavat näyttää siltä kuin ne olisivat olleet siellä aina. Ja kun ne joskus viedään pois, haluan että paikasta tuntuu puuttuvan yksi aisti.

INTER, Jurmo — Meri ajattelee meissä, 2026

Jurmo, Turun ulkosaaristo. Kymmenkanavainen kuunteluarkkitehtuuri ulkotilassa.

Käsin valetut betonikaiuttimet: sementti, hieno hiekka, turve, noki, paikallinen pintamateriaali.

Äänitykset yhdeksän päivän aikana keväällä 2026, kolmekymmentä ihmistä ja kolmekymmentä mikrofonia.

Kuulokeosuuden kolme ääntä: Akasaka, Tiina Johansson ja Aino Mattson.

Avajaiset 16.6.2026, esillä syyskuuhun 2026. Yhteistyössä John Nurmisen Säätiön Meren puolella -ohjelma.

INTER, SALATTU, 2026

Galleria Oiva, Ylivieska, 3.–5.7.2026. Kolmekymmenkanavainen ääni-installaatio ja generatiivinen video.

Raudaskylän sekakuoro. Kuoronjohto ja sävellystyö Anna Voutilainen-Veijonen, lauluääni Esa Ruuttunen.

Jurmon kappelin polkuharmonin borduuna. Herättäjäjuhlien aikana 2 303 kävijää.

RE-BIRTH, 2025

MUU Galleria, Kaapelitehdas, Helsinki. Neljäkymmenkanavainen tilallinen ääni-installaatio.

Kuusitoistakanavainen sävellys hengitysäänityksistä ja Hillan resitaatiosta, generatiivinen kuva.

OWLA, 2023

Oulun taidemuseo, Tasku, 24.8.–26.11.2023. Kaksikymmenkanavainen ääni-installaatio ja vesiallas.

56 laulajaa kolmesta pohjoispohjalaisesta kuorosta: Cassiopeia, Cantio Laudis, Tuiran kamarikuoro.

Sävellys Anna Voutilainen. Kuratointi Selina Väliheikki. Noin 240 tuntia äänitettyä puhetta ja laulua.

INTER, Kristiinankaupunki (DUX) — Täällä jokainen lasketaan, 2026–2027

Suunniteltu pysyvä ulkoteos rantapuiston niemenkärkeen, Kristiinankaupunki.

Nelikanavainen teos: neljä betonista hormikaiutinta ja Jurmon penkin kanssa identtinen penkki.

Kolme kaiutinta muodostaa kolmiäänisen borduunan paikallisten ihmisten äänistä, neljäs avaa kielipainikkeilla suomen-, ruotsin- ja englanninkielisen kertomuksen.

Art in Malakta ry ja Kristiinankaupungin kulttuuripalvelut. Residenssi syksyllä 2026, äänitykset ja tuotanto 2027, avaaminen 2027.

INTER, Gotland, 2027

Valmistelussa. Visby, Gotlanti. Paikkaan vastaava monikanavainen kuunteluteos.

Kehitteillä John Nurmisen Säätiön Sea Too -hankkeessa, isäntänä Baltic Centre for Writers and Translators.

Kaiutinmäärä ja muoto päätetään vasta paikalla tehtävän kuuntelu- ja tutkimusjakson jälkeen.

J A A K K O A U T I O

Kaiuttimen paino

Tilallisen kuuntelemisen arkkitehtuureja II · 2026

jaakkoautio.com

Kymmenkanavainen kuunteluarkkitehtuuri Jurmon kentällä. Käsin valetut betonikaiuttimet, kolmenkymmenen ihmisen ääni, yhdeksän päivää keväällä 2026.

Ensimmäinen osa käsitteli menetelmää. Tämä osa menee niiden ehtojen sisään: muotit, valu, paino, kuljettaminen, raha ja väsymys. Jokin hyvin hienovarainen saa kolmenkymmenen kilon ruumiin, ja sen jälkeen määräysvalta kutistuu ajastuksiin, leikkauksiin ja huoltoon.

Kaikki katsovat samaa merta. Kukaan ei kuule samaa.

Kaikki tekstit: Jaakko Autio. Julkaistu 2026.